մինչև Հոկտեմբերի 25*ը հասնեալ Կոնդակներ։*

Կոնդակ, որով կհաստատէ Քեօրփալու գիւղի դպրոցի նորընտիր հոգաբարձուներ. Յովհ. ք. Տէր Մելիքսեդեկեան, Մ. Յովհաննէսեան և Աբ. Գրիգորեան։ Սեպտ. 28, 1879, № 449։

Կոնդակ օրհնութեան ի պատասխանի գրութեան մեծ. պ. Յովհաննէս Ցոֆանեանին Մոսկվայում, որով շնորհակալութիւն կյայտնէ 1500 *մ. նուիրելու համար ի նպաստ Գէորգեան Ճեմարանի ննջարանի շինութեան։ Սեպտ.* 26, 1879, № 450։

Կոնդակ օրհնութեան պ. Անտոնի Թամբեանին Գէորգիէվսկում տարեկան ուխտը (ամեն տարի Աթոռին մի ձի կամ մի ձիու փող նուիրելու) կատարելու համար, ուղարկելով 139 *մ.* 1877 *և* 1878 *թուերի։ Սեպտ.* 28, 1879, № 451։

Կոնդակ օրհնութեան Ատրպատականի հայ ժողովրդին, որով կկարգէ Անդրէաս Արքեպիսկոպոսի տեղ Գրիգոր Եպիսկոպոս Մուշեղեանին Ատրպատականի առաջնորդ, շնորհելով նորան Արքութեան տիտղոս։ Հոկտ. 1, 1879, № 460։

Կոնդակ օրհնութեան պ. Խաչ. Աղատեանին Խլի-Ղարաքիլիսում իւր արդիւնաւոր երեսփոխանութեան համար։ Հոկտ. 4, 1879, № 469։

Կոնդակ օրհնութեան Խորէն վարդապետ Ստեփանէին, որով կշնորհէ նորան կերպասեայ կապտագոյն փիլոն Ճեմարանի ննջարանի համար նուէրներ ժողովելու յանձնարարութիւնը արդիւնաւորապէս կատարելու համար։ Հոկտ. 4, 1879, № 473։

Կոնդակ Ղևոնդ վարդապետ Յովակիմեանին, որով կշնորհէ նորան ականակուռ խաչ ժրաջան և հաւատարիմ պաշտօնակատարութիւնների համար։ Հոկտ. 4, 1879, № 474։

Կոնդակ, որով կհաստատէ Վ. Ագուլիսի երկսեռ դպրոցների հոգաբարձուներ — պ. Յով. Կոստանդեան, Ալ. Տէր Մկրտչեան, Յար. Շահնազարեան, գանձապետ — Թովմաս Ասլանեան և Մինաս Արասխանեան։ Հոկտ. 4, 1879, № 475։

Կոնդակ, որով կհաստատէ Որդնաւու ծխական դպրոցի հոգաբարձուներ. Ղազ. քահ. Տէր Մխիթարեան, Յով. քահ. Տէր Մինասեան, Գալ. Տէր Յակոբեան, Մկր. Թումանեան, Ղազ. Տէր Բաղդասարեան, Ալ. Մալխասեան, Նիկ. Գասպարեան, Մկր. Վարդումեան և Յար. Սիրբինեան։ Հոկտ. 4, 1871, № 476։

Կոնդակ օրհնութեան Սահակ Բաբայեանին, որի հայրը Վրթանէս Բաբայեան կտակել է Քեօրփալու գիւղի ծխական դպրոցին 200 *մ. և* 50 *մ. Գ. Ճեմարանին։ Հոկտ.* 11, 1879, № 490։

Ս. Էջմիածնի Սինօդի օրագրութիւնների վճիռներ։

Ի 29 *յունիսի* 1879 *ամի։ Առաքմամբ խնդրոյ և վկայականի Ս.որի Քարամեայ Սայադեան հանդերձ թարգմանութեամբ ի ռուս լեզու առ կառավարիչն գլխաւոր կառավարութեան փոխարքային Կովկասու խնդրել*

զտնօրէնութիւն նորին յաղագս թոյլատրելոյ նմա ընդունել զՀայոց դաւանութիւն համաձայն ցանկութեան նորա։

Ի 29 յունիսի 1879 ամի։ Առաքմամբ իսկական յայտարարութեան և գործոյն կոնսիստորիային Վրաստանի, որ ընդ № 1721, յանձնել Ստեփանոս քահանայի Տէր Ստեփանոսեան Ախալքալակու օրինաւոր քննութեամբ ի յայտ ածել զՀանգամանս և զիսկութիւն արձանագրութեան կազմելոյ ի Խորէն աւագ քահանայէ Բարսեղեան և զառիթ անբաւականութեան ընդ մէջ Քէչեան և Փաշեան քահանայից, և թէ յորո՞ հարկէ ստիպեալ Քեչեան քահանայն ցուցանէ յօժարութիւն իսպառ հեռանալոյ ի հովուութենէ ժողովրդեան քան հաւասարաբաժին առնելոյ զարդիւնս ընդ ընկերակից քահանային, և զգործս քննութեան հանդերձ զիտողութեամբ իւրով մատուցանել ի տնօրէնութիւն Սինոդին, և զայսմանէ ի տեղեկութիւն ծանուցանել Հոգևոր կառավարութեան Ախալցխոյ։

Ի 29 յունիսի 1879 ամի։ Որովհետև որպէս երևի ի յայտարարութենէ կառավարութեանն Ալէքսանդրապօլու, կինն ալէքսանդրապօլցի Պետրոսի Տէր Պետրոսեան Նազոն Ալէքսանդրեան փոխանակ զի յետս կասելոյ յանվայել գնացից և ջանալոյ համեստ կենցաղավարութեամբ ի հաշտութիւն ածել ընդ ինքեան զայր իւր, անդեղջ մնացեալ ի մեղս անառակութեան ապօրինաւորապէս կենակցի ընդ այլում, վասնորոյ հրամանագրել Հոգևոր կառավարութեանն Ալէքսանդրապօլու զՆազոյ կինն ենթարկել ի ներքոյ եկեղեցական ապաշխարանաց, արգելուլ ի հաղորդութենէ եկեղեցւոյ այսինքն չթողուլ նմա մտանել ի տաճար Տեառն և չհաղորդիլ կենարար մարմնոյ և արեան Յիսուսի, բայց միայն արժանացուցանել վերջնում թաշակի և տնօրինել չօրհնել զտուն նորա ի շարս այլոց հաւատացելոց ի Զատկի և Աստուածայայտնութեան տօնսն և զայսմանէ ընթեռնուլ ի լսելիս նորա առաջի ժողովրդեան յեկեղեցւոջ ի խրատ և ի զգուշութիւն այլոց, զորմէ և ծանուցեալ առն յիշատակեալ կնոջ Պետրոսի Տէր Պետրոսեան յայտնել նմա, զի ըստ կանոնական կոնդակի Վեհափառ Կոթողիկոսի պսակ որդւոց Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ անլուծանելի է, ցորչափ կենդանի իցէ մինն յամուսնացելոց անտի։ Եւ զայսմանէ վերադարձուցմամբ գործոյն որ ընդ № 110, ծանուցանել կոնսիստորիային Երևանայ ի տեղեկութիւն։

Ի 29 յունիսի 1879 ամի։ Ի յարգանս թախանձանաց հայազգի ժողովրդականաց Գօրւոյ քաղաքի թողուլ զԳրիգոր վարդապետն Գառնակերեան յիւրումն փոխանորդական պաշտման ի Գօրի, իսկ զինդիրն նորա վասն արձակմանն ի պաշտօնէ թողուլ առանց հետևանաց, զորմէ և յայտնել նմա հրամանաւ։

Ի 29 յունիսի 1879 ամի։ Ըստ որում որպէս երևի ի բացատրութենէ Պօղոս վարդապետի, զի ի մասին աւերակաց եկեղեցական գետնոյն Դիլիջանայ, հաւատարմատար Տէր Յովհաննէսեանն սկզբնաւորեալ է զգործ առ հաշտարար դատաւորն Դիլիջանայ և մնացեալ է ցարդ թերի, ուստի և պատուիրել Կոնսիստորիային Տփխեաց, յանձնել հաւատարմատարին, որպէս զի

եթէ նա տեսանիցէ ի նմին զշիմն ինչ օրինական, փոյթ կալցի շարունակել զդատն առ ի բառնալ տալոյ զշինութիւնսն, զորս արարեալ է մալական Շտերբակովն, ի պարսպի եկեղեցւոյն, իսկ զմիւսն տեղին, յորոյ վերայ պարտէր շինել Աստուածահաճոյ շինուածս, յանձնել միւմ ի գործակալաց տեղւոյն տալ առ առժամ շրջապատել պարսպաւ, զի մի մնալով յաւերակ դրութեան անցցեն ի տիրապետութիւն օտարաց, մինչև դէպք յաջողեսցին առնել անդէն զշինուածս ինչ յօգուտ եկեղեցւոյն։

Ի 18 յուլիսի 1879 ամի։ Ըստ նախընթաց հաճութեան Վեհափառ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց յանձն առնել օգնականի թեմական տեսչի համայն ուսումնարանաց Հայոց Երևանայ և Կարուց վիճակի խորհրդակցութեամբ հոգաբարձութեանն բանալ զչորրորդ դասատուն ի հոգևոր դպրանոցին Երևանայ, ուր ժողովեալ զկարկաւորեալ թիւ դպրաց ուսուցանել նոցա զկարևորսն առանձնապէս համաձայն իւրումն յայտարարութեան։ Զայսմանէ տալ տեղեկութիւն և հոգաբարձութեան հոգևոր դպրանոցին Երևանայ և Կոնսիստորիայի տեղւոյն վասն տեղեկութեան և պարտուպատշաճն կատարման։

Ի 15 օգոստոսի 1879 ամի։ Առաքմամբ իսկական յայտարարութեան հոգաբարձութեան սուրբ Գայիանեայ օրիորդական դպրոցին Հայոց Երևանայ առ օգնականն թեմական տեսչի Երևանայ պ. Պերճ Պռոշեան պատուիրել խորհրդակցութեամբ ընդ տեսչի և հոգաբարձութեան սուրբ Գայիանեան օրիորդական դպրոցին Երևանայ և համաձայն տուեալ նմա ի Վեհափառ Հայրապետէ ամենայն Հայոց հրահանգութեանն կարգադրել զարժանն ի բառնալ և յաւելուլ այլ ևս դասատուսս հանդոյն միջնակարգ օրիորդական դպրոցաց Հայոց Տփխիսու։ և այսուհետև զդպրոցն զայն համարել միջնակարգ ուսումնարան։ և զհետևանացն յայտնել Սինոդիս վերադարձուցմամբ իսկական յայտարարութեանն։ Զայսմանէ հաղորդել և նոյն հոգաբարձութեան։

Ի 22 օգոստոսի 1879 ամի։ Հրամանագրել գանձապահի Աթոռոյս հանեալ ի ծախս ի մատենի աւանդապահութեան արդեանց զժողովեալ գումարս յանուն գաղթականացն տասնևվեց հազար երեք հարիւր յիսուն ութն ռուբլի քսան երկու կէս կոպէկ առաքել ընդ գրութեան Սինոդի ի Ս. Պետերբուրգ յընկերութիւն զեմնկոյ տամբովսկւոյ երկաթուղի ճանապարհին։ խնդրել յայնմանէ առաքել այնոքիկ գումարօք 5% տոկոսաբեր արժէթուղթս Սարատովի երկաթուղւոյ ընկերութեանն հանդերձ հաշուեցուցակաւ ստացեալ գումարացն և առաքեալ տոմսացն։ զորս պահել ի գանձարանի Աթոռոյս։ զի ի ժամանակին ծախեսցի ի վերանորոգութիւն վանիցն սրբոյն Յովհաննու Իւչքիլիսէ անուանելոյ և ի շինութիւն ուսումնարանի և ի պահպանութիւն նորա։ Եթէ յաւելցի դրամ։ մարթ է օգնել և դպրոցի Հայոց։ որ ի Բայազիդ քաղաքի կամ ի Թօփրակ քալէ։

Ի 26 սեպ. 1879։ Առեալ յուշադրութեան զհանգամանս բացատրեալս ի յայտարարութեան վարչութեան եկեղեցական երկսեռ դպրոցաց Հայոց Վաղարշապատայ յանձնել համաձայն բարեհաճութեան Վեհափառ Հայրապետի ամենայն Հայոց ի տեսչութեան և ի հոգատարութեան եկեղեցական

երկսեռ դպրոցաց զամս վեց սկսեալ ի ներկայ 1879 ամէ մինչ ցամն 1885 զամենատեսակ արդիւնս ուխտատեղւոյն սրբոյն Գէորգայ որ ի Կոշ, զորմէ առանձին ծանուցեալ վարչութեան յիշեալ դպրոցաց պատուիրել նոցա զտարեկան խոստացեալ մի հարիւր յիսուն բուբլիս անպակաս հասուցանել ի գանձարանն Աթոռոյս ի վերջ ուխտի եօթն շաբաթուց իւրաքանչիւր ամի, իսկ զյաւելեալ գումարս գոյացեալ արդեանց ի գործ դնել ի նպաստ յիշեալ եկեղեցական երկսեռ դպրոցաց Վաղարշապատու։

Ի 28 սեպ. 1879 ամի։ Ըստ որում նախնաւանդ ծէս Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ, որպէս երևի ի հեռագրութեանց անդամոյ Կոնսիստորիային Հայոց Վրաստանի Մամբրէ վարդապետի, եղծեալ է, հանելով ի կնքեալ գերեզմանէ զդի կնոջ հանգուցեալ գեներալ Լազարեանի, ուստի ըստ բարեհաճ կամաց Վեհափառ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց առնել զհետևեալս. Նշանակել զանդամ Սինոդի զգերապատիւ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս քննիչ ըստ այսմ մասին և առաքել զնա ի Տփխիս, առ ի ստուգիւ հասու լինել ըստ հրահանգութեանն Նորին Վեհափառութեան հանգամանաց գործոյս և ճշտութեամբ ածել յերեւան, թէ ոյք ոմանք լեալ են սկզբնապատճառ եղծման կանոնի եկեղեցւոյ, և ի ձեռն որոյ փոխադրեալ է դի հանգուցելոյն յաւագ եկեղեցին վանից, որոյ վասն տուեալ լինի Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի իրաւունս ի քննութեանն ժամու, եթէ երևեսցին յանցաւորք յեկեղեցականաց անտի և մինչ յանդամոց Կոնսիստորիայի, իսկոյն դադարեցուցանել զնոսա ի պաշտամանց և ի քահանայագործութեանց, մինչ ցաւարտ քննութեանն, առնել զգրագրութիւն ընդ որում արժան դատեսցի նա ըստ այսմ գործոյ։ Վասն գործավարութեանն ի ժամ քննութեան Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի նշանակել առ նա զաստիճանաւորն առանձին յանձնարարութեանց զԶաքարիա Տէր Զաքարեան, որում զայսմանէ տալով հրամանաւ գիտել պատուիրել երթալ ընդ քննիչ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի ի Տփխիս և զամենայն գրագրութիւնս ըստ քննութեան գործոյ փոխադրութեան դիոյ կնոջ գեներալ Լազարեանի առնել ըստ հրահանգութեանն Նորին գերապատուութեան։ Զվերոյգրեալ անօրէնութեանց Սինոդիս տալ գիտել Կոնսիստորիային Հայոց Վրաստանի և պատուիրել իսկութեամբ կատարել զամենայն հրամայեալս քննիչ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի ի մասին փոխադրութեան մարմնոյ կնոջ գեներալ Լազարեանի։ Փոխադարձաբար տուեալս Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի ի գանձարանէ Աթոռոյս ի հաշիւ վիճակային արդեանց Վրաստանի, զհարիւր բուբլիս վերադարձուցանել ի Սինոդն և հոգալ զամենայն զծախս ապրուստի նոցա պատուաւոր եղանակաւ, և զծախս վերադարձի նոցա մինչ ցԷջմիածին նոյնպէս տալ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի, զորս անցուցանել ի ծախս ի մստենի վիճակապատկան արդեանց Վրաստանի։ Հրամանագրել գանձապետի Աթոռոյս գերապատիւ Ներսէս եպիսկոպոսի տալ փոխադարձաբար ի հաշիւ վիճակային արդեանց Վրաստանի զհարիւր բուբլի Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի, որ ունի մատուցանել զհաշուեցուցակ հարիւր բուբլեաց և յետ ստացման այնոցիկ դրամոց ի Կոնսիստորիայէ Հայոց Տփխիսոյ հաշուել ի տեղի փոխ առեալ դրամոցն, և

զանուն գերապատիւ Մկրտիչ Արքեպիսկոպոսի ցուցանել յօրագիրս բացակայ ցվերադարձն։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.

Գերմանական մի լրագրում դպրոցների և աշակերտների յետագայ վիճակագրական տեղեկութիւններ հրատարակված էին, համեմատելով նոցա թիւը զանազան եվրոպական տէրութիւնների բնակիչների հետ։ Գերմանիայում 42 միլիոն բնակիչներ կան, 60 հազար դպրոցներ և 6 միլիոն աշակերտներ։ Ուրեմն միջին թուով իւրաքանչիւր դպրոցին 100 աշակերտ կընկնէ։ Դպրոցների վերայ իւրաքանչիւր բնակիչը կծախսէ 80 կոպէկ։ Անգլիայում 34 միլիոն բնակիչներ կան, 58 հազար դպրոցներ և 3 միլիոն աշակերտներ,—ուրեմն 52 աշակերտ կընկնէ իւրաքանչիւր դպրոցին և իւրաքանչիւր բնակչին 50 կոպ. ծախս։ Ավստրիայում 37 միլիոն բնակիչներ կան, 30 հազար դպրոցներ և 3 միլիոն աշակերտներ—ուստի 104 աշակերտ իւրաքանչիւր դպրոցում, և իւրաքանչիւր բնակչին կընկնէ 45 կոպէկ ծախս։ Ֆրանսիայում 37 միլիոն բնակիչներ կան, 71 հազար դպրոցներ և 4 միլիոն 700 հազար աշակերտներ,—ուրեմն 66 աշակերտ իւրաքանչիւր դպրոցում և իւրաքանչիւր բնակչին կընկնէ 40 կոպ. ծախս։ Իսպանիայում 17 միլիոն բնակիչների համար կան 29 հազար դպրոցներ, 1 միլիոն 600հազար աշակերտներ,—56 աշակերտ իւրաքանչիւր դպրոցում, և իւրաքանչիւր բնակչին կընկնէ 36 կոպ. ծախս։ Իտալիայում 28 միլիոն բնակիչների համար կան 47 հազար դպրոցներ և 1 միլիոն 200 հազար աշակերտներ,—40 աշակերտ իւրաքանչիւր դպրոցում, և իւրաքանչիւր բնակչին 22 կոպ. ծախս կընկնէ։ Ռուսիայում 84 միլիոն բնակիչների համար կան 32 հազար դպրոցներ և 1 միլիոն աշակերտներ,—36 աշակերտ իւրաքանչիւր դպրոցում, և իւրաքանչիւր բնակչին կընկնէ 7½ կոպ. ծախս։

Մեր թեմական վերատեսուչների հաշիւներից, որ պարտաւոր են նոքա ամենքը շուտ ներկայացնել Սինոդին, մենք կարող ենք, յետագայ ամսատետրակներում հրատարակելով, մակաբերել թէ ինչ յարաբերութիւն կայ Հայերի թուի, նոցա ունեցած դպրոցների և իւրաքանչիւրին հասնող ծախսի մէջ։

Պէտերբուրգի Մարդասիրական ընկերութիւնը իւր բարեգործական գումարներից օգոստոս ամսում ծախսել է զանազան բարեգործական ձեռնարկութիւնների և գործերի վերայ 23,884 մանեթ 25 կոպ։

Ռուսիայում կան 4 լավրա (միտրոպոլիտների անմիջական տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող վանքեր), 7 ստավրոպիգիական վանք (սինոդի անմիջական տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող), 193 արական վանք եւ 96 իգական վանք,—բոլորը 305 վանք, որոնց պահպանութեան համար, բացի նոյն ինքն վանքերի ահագին եկամուտներից, արքունի գանձարանը կվճարէ տարեկան 430,000 մանեթ, և արական վանքերն աւելի կծախսեն համեմատաբար քան թէ իգական վանքերը։